ఆంధ్రభూమి వివిధ వార్షికానుబంధం

ఆదివారం 23-1-1966

మగువ మూల్యం

—పి. లక్ష్మీరాణి

మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలు కావస్తోంది. ఎండ బాగా కాస్తోంది. అప్పుడే లోంచేసి లేచారు వెంకట్రామయ్యగారు. నందూరు పేటలోని పొగాకు కాడ నొకదానిని తీసుకొని పీటవైపు వరండాలో మన్న పడక కుర్చీలోకి శరీరాన్ని చేరవేశారు. వీధిలో జన సంచారము పలుచగా వుంది. దూరంగా ఎక్కడో కుక్క మొరగడం వినిపిస్తోంది. పొగాకు పాయ వెడెల్పుచేసి, ఈనెతీసి, అకును తుంపి, రెండు చుట్టలుచుట్టారు. ఒకదానిని నోటిలో పెట్టుకొని, అగ్గిపెట్టె కొరకు లోపలికి కేకవేశారు.

గేటు దగ్గిర అలికిడి అయింది. గేటు తలుపు తెరచుకొని పోస్టు జవాను లోపలికి వస్తున్నాడు. వెంకట్రామయ్యగారు ఆశ్చర్యపడ్డారు. సాధారణంగా పోస్టు జవాను వారింటికి రావలసిన అగత్యము ఏ రెండు వేలలోనో, మూడువేలలోనో ఒకసారి వుంటే వుంటుంది. "పోస్టు సార్" అంటూ ఒక కవరును అందించాడు. "ఏమోయ్! మబ్బున్నా కులాసాగా వున్నావా?" అంటూ పలకరించారు పోస్టు జవానును. అతడోమాటు నవ్వి, "తమ దయజాబు" అంటూ నమస్కరించి వెళ్లిపోయాడు.

వెంకట్రామయ్యగారి భార్య అగ్గిపెట్టెను యిచ్చేందుకు బయటకువచ్చింది. "ఏమండీ! ఏదో ఉత్తరం వచ్చినట్టుంది! ఎక్కడ నుంచి?" అని అడిగింది. ఆయన సమాధానం చెప్పకుండా ఉత్తరం చించి చదువసాగారు. "ప్రియమిత్రులు వెంకట్రామయ్యగారికి గోపాలశర్మ నమస్కారములు. ఉభయకుశలోపరి. కొద్దిపాలల క్రితం మనం యాదృచ్ఛికంగా విజయవాడ స్టేషనులో కలుసుకున్నాం. అప్పుడు మీరు తిరుపతి నుండి తిరిగి వస్తున్నారు. మన సంభాషణ విశేషాలలో స్త్రీ జన్మమెత్తి నందుకు కూడా దొర్లింది. ఈ సందర్భంలోనే నేను యిప్పుడు మీకు వ్రాయ సమకట్టినది. నా మిత్రులు కుమారుడొకడు ఆంధ్రజ్యాంకులో పనిచేయుచున్నాడు. మంచి ఆస్తిపరులు. అతనికి కొన్నాళ్ళ క్రితం భార్యా వియోగము సంభవించినది. అతని తల్లి తండ్రులు అతనికి మరల వివాహము చేసే ప్రయత్నములో వున్నారు. వరుని వయస్సు 28 సంవత్సరాలు. బి.కామ్ పాసయినాడు. నెలకుసుమారు 250 రూపాయల సంపాదన. ఈ సంబంధము నకు మీరు సుముఖులుగానున్న యెడల మీ అమ్మాయిని వచ్చే దశమి నాటికి యిక్కడకు తీసుకురండి. పెండ్లి చూపులు మా యింటిలోనే ఏర్పాటు చేస్తాను. భవదీయుడు గోపాలశర్మ"

"ఎవరండీ యీ గోపాల శర్మగారు? పైద్రాబాదులో లాయరుగా పనిచేస్తున్నారు అయనేనా?" అని అడిగింది జానకమ్మగారు

"ఆ! ఆ! ఆయనే!.....మరి ఆయన వ్రాసిన విషయం పై నీవుద్దేశ్యమేమిటి?"

"ఉద్దేశ్యానికేముంది! ఎవరిదగ్గిర్నో ఒకరి ధర్మాన దానికి మూడు ముళ్లుపడితే సంతోషిస్తాను" అంది జానకమ్మగారు చిరాకుగా.

"వరునికి రెండవ వివాహం....." అంటూ వాన్నారు వెంకట్రామయ్యగారు.

"అయితేనేం! చిన్నవాడేగా? ఆమాటకొస్తే మన అమ్మాయికి మటుకు పాతికేళ్లులేవా? అసలు సంబంధాలు రావడం లేదు. మీరు వెతకడం మానేసారు."

"ఇంతకీ అసలు అమ్మాయి ఇష్టపడుతుందో లేదో! అసలు యీమధ్య పెళ్ళి చూపులంటేనే తలపగలకొట్టుకుంటానని బెదరిస్తోంది. అవును! పాపం! దానికి మటుకు విసుగుకాదు? ఎంతమంది వచ్చి చూసి వెళ్ళారుదాన్ని" అంటూ నిట్టూర్చారు.

"దాని కర్మ! ఇంతకీ దానికసలు నెచ్చిరాన వుందో లేదో దానికి అన్ని విషయాలు ముందు చెప్పకండి. వరుడు నచ్చితే అదే మనసు సర్దుకుంటుంది" అని సలహా యిచ్చారు జానకమ్మగారు.

"ఏమో నాకేమీ నచ్చలేదు" అన్నారు వెంకట్రామయ్యగారు.

"మీకన్నీ అంతేలెండి! అయి నా వాళ్లెవరు? ఇదుగో మీ అగ్గిపెట్టె" అంటూ అందిచ్చి నిట్టూరుతూ వెళ్ళిపోయారు జానకమ్మగారు.

* * *

వెంకట్రామయ్యగారు చుట్టను నోట్లో పెట్టుకొని నిప్పు ముట్టించారు. ఉత్తరాన్ని మరలా కాపాలచదువుతున్నారు. ఆయన [illegible] ఆయనకు శారద వివాహం ఒక సమస్యగానే పరిణమించింది. ఎంత మందికో తను సంబంధాలు కుదిర్చిపెట్టాడు.. తన కూతురి దగ్గిరకు వచ్చేసరికి అయినకు ఒక్క సంబంధము కుదురలేదు. శారద చామన చాయలో వుంటుంది. పెద్ద సౌందర్యవతి కాకపోయినా సంసారపక్షముగా వుంటుంది. కళగల ముఖమే. అమ్మాయి స్కూలు ఫైనలు అయిన దగ్గిరనుండి సంబంధాలు వెతుకుతూనే వున్నాడు. కాలుగయిదువేల దాకా కట్నమిచ్చేందుకు కూడా సిద్ధముగానే వున్నాడు. కాని ఏమి లాభం! కట్నము నచ్చిన వాళ్లకు పిల్ల నచ్చకో, పిల్ల నచ్చిన వాళ్లకు కట్నము నచ్చకో ఒక్క సంబంధము కుదుగలేదు. కడకటి రెండు సంబంధాలు కుదురుతాయనుకున్నవే మధ్యవర్తులు, చుట్టాలు చెడకొట్టి పుణ్యం కట్టుకున్నారు శారద మంచి మార్కులతో స్కూలు ఫైనలు

కథానిక

పాసయింది. కాలేజీలో చదువుతానని ఉత్సాహంతో చేరింది. కాలేజీ వారి ధర్మమా, స్కాలర్ షిప్పు యిచ్చారు. అందువల్ల తన కేమీ యిబ్బంది కనుపించలేదు. నాలుగేళ్లు గిర్రున తిరిగిపోయాయి శారద బి.యస్సీ ఫస్టు క్లాసులో పాసయింది. కాని, పెళ్ళిసంబంధాలు ఒక్కటి కలసి రాలేదు. ఏం చెయ్యడానికి తనకు తోచలేదు. ఇంతలో శారదకు ఎమ్.ఎస్సీలో సీటు యిచ్చారు. మెరిట్ స్కాలర్ షిప్పుకూడా లభించింది. శారద పైకి చదవడం జానకమ్మగారికేమీ యిష్టము లేదు. శారదకు వివాహం జరిపించాలనీ మనుమల్ని ఎత్తుకోవాలనీ ఆమె కలలు కనేది. శారద తన పట్టునిడువ లేదు. ఎమ్.ఎస్సీలో చేరింది. యూనివర్సిటీ ఫస్టుగా వచ్చింది. తత్ఫలితంగా ఆమెకు అదే కాలేజీలో లెక్చరరు ఉద్యోగము వచ్చింది. శారద పుట్టుగోగము చెయ్యడం ఆమె తల్లికే కాదు. తండ్రిఅయినతనకు కూడా యిష్టము లేకపోయింది. కాని శారద స్వతంత్ర భావాలను తనకూడా అరికట్టలేకపోయాడు. శారద ఉద్యోగంలో చేరి ఏడాది కావస్తోంది. ఏదిఎట్లా వున్నా శారద పెండ్లికి తనుచేసిన ప్రయత్నాలేవీ ఫలించలేదు. పెళ్లి చూపులంటే శారదకు విసుగుపుట్టింది పెళ్లివారు వేసే తల తోకలేని ప్రశ్నలు అనేక విధాలుగా ఆమె మనసు నొప్పించేది. ఇక భరించలేక తల్లితండ్రులకు గట్టిగా చెప్పివేసింది-తనకు 'పెళ్లి' సంబంధాలు చూడవద్దని వెంకట్రామయ్యగారు చేసేదిలేక నిప్పు హాయలుగా కూర్చుండిపోయారు. చేస్తున్న కృషి ఎంతకూ ఫలించకపోతే మనిషికి ఒక రకమైన విసుగుదల, స్థిరచిత్త కలుగుతాయి, అటువంటి స్థితిలో వెంకట్రామయ్యగారిని ఆవహించింది. ఏడాది నుంచి అసలు సంబంధాలు వెతకడమానేసారు. ఇప్పుడు వచ్చిన ఉత్తరం మళ్ళీ తనలో ఆశను రేకెత్తిస్తోంది. ఈ సంబంధానికి శారద అంగీకరిస్తుందనే ఆశలేదు. అందులో వరునికి రెండవ వివాహం. నిజం తెలుస్తే శారదకు చాలా కోపము వస్తుంది. అయినా కళ్యాణఘడియవస్తే ఎటువంటి మార్పులయినా సంభవమే కదా! వరుడు నచ్చితే ఒకవేళ శారద తన మనసు మార్చుకుంటుందేమో..... ప్రయత్నించి చూస్తే ఎలాగుంటుందో..." చుట్ట చివరి వరకుకాలింది. దాన్ని దూరంగా విసిరి కాసేపు విశ్రమించేందుకు లేచారు.

* * *

శారద కాలేజీ నుండి వచ్చేసరికి సాయంత్రం అయిదు గంటలవుతోంది. ఇంటికి వచ్చి స్నానంచేసి ఒక గంట విశ్రాంతి తీసుకుంటుంది. సాయంత్రం గంటసేపు తల్లిని చెయ్యిపెట్టనివ్వదు. తనే హాయిగా పండుతుంది. ప్రతి రోజు అనేక రకాలయిన కూరలు వండుతుంది. తండ్రికోసము నాలుగయిదు చపాతీలు కూడాచేసి విడిగా పెడుతుంది. శారద ఆ రోజున ఆరటికాయ వేపుడుచేసింది. ఒక పళ్లెములో చపాతీలు, కూరగ్లాసు నిండా పాలు తీసుకొని వెళ్ళి తండ్రికి యిచ్చింది. తరువాత తల్లితో పాటు భోజనం ముగించి పావిట్లోకి వచ్చింది. తల్లి యికా వంటయింటిలో పాత్రలు కడుగుతోంది. పావిట్లో రేడియోలో నుంచి వరయోలిన సంగీతము సన్నగా వినిపిస్తోంది. కాలేజీ లైబ్రరీనుండి తెచ్చిన ఆంగ్ల నవల తీసుకొని పక్క మీద కుచేంది.

వెంకట్రామయ్యగారు చపాతీలు తిని, పాలు తీసుకున్నారు. ఆయన మనసులో అనేక భావాలు తెలరేగుతున్నాయి. కూతురుతో పెళ్లి ప్రసంగం ఎలా తేవాలో ఆయనకు అర్థంకావటం లేదు. ఆమెకు అనిష్టమైన విషయం తీసుకువస్తే చాలా గొడవ చేస్తుంది, రేడియో కట్టివేసారు.

శారద తలయెత్తి తండ్రివైపు చూసింది. తన తండ్రి మనసులో ఏవో భావాలు దొర్లుతున్నాయని గ్రహించింది. తన తండ్రి రోజుకుమల్లే, పక్కయింటి అచ్యుతంగారితో చదరంగం ఆడడానికి వెళ్లకపోవడము ఆశ్చర్యమేసింది.

"నాన్నగారూ! అచ్యుతంగారు వూళ్లో లేరా?"

"ఉన్నారమ్మా"

"మరి యీ రోజు చదరంగం ఆట వెయ్యరా?"

"ఏమోనమ్మా! మనసు బాగా లేదు."

శారద తండ్రివంక పరీక్షగా చూసింది.

"ఏమమ్మా నీకు రెండు మూడు రోజులు సెలవు దొరుకుతుందా?"

"దొరుకుతుంది నాన్నగారు. వట్టూ ఎట్లావుంది. డాక్టరు మహేశంగారికి చూపించుకోకపోయారా?"

"బాగానే వుందిలే అమ్మా! మనం ఎల్లుండి ఒకసారి హైదరాబాదు వెళ్లాలి రెండు మూడు రోజులు సెలవు పెడతావా?"

"హైదరాబాద్ దేనికి"

"అక్కడ నా స్నేహితుడు గోపాలశర్మ వున్నాడు. అతని మిత్రునికుమారుడొకడు హైదరాబాద్ ఆంధ్రజ్యాంకులో పని చేస్తున్నాడు. 28 ఏళ్లు వుంటాయట బి. కామ్ పాసయినాడు అతని తల్లి దండ్రులు అతనికి వివాహం చేద్దామనే తలంపుతో వున్నారట. మన సంబంధము గురించి వ్రాసారు"

పెళ్లి ప్రసక్తి వచ్చేసరికి శారద ముఖకవళికలు మారాయి ఆమె ఆవేశ పరులాయింది. "ఎందుకండీ నాన్నగారు! మీకీపిచ్చి ఆలోచనలు ఇదివరకు ఎన్ని సార్లు నన్ను పెళ్లిచూపులనే శల్య పరీక్షకు గురిచేసారు. నా భావ మీకు అర్థం కాదు. పెళ్లివారు వేసే చొప్పదంటు ప్రశ్నలకు అంతూపంతూ వుండదు. మూటిగా బాగాలను హృదయాలకు తగిలేలాగా వదులూరు. చూడగానే ఆకర్షించేటంత సౌందర్యము దేవుడు నాకివ్వలేదు. నాకు కుత్సితమూల కారణంలోంచే! హృదయ సౌందర్యమెవరికి కావాలి? దానిని చూసి మెచ్చుకునే శక్తి ఎంతమందికి వుంది? నేను మటుకు యీ వరునికి నచ్చుతానని నమ్మకమే ముంది అతను బి. కామ్ తనకంటే విద్యారికురాలైన నన్ను పెళ్లాడడానికి అతని పురుష అహంకారము ఒప్పుకోదని, మనమిచ్చే అయిదారు వేల కట్నానికాసించి చేసుకున్నా అతనికిది మనసులో మెదలుతూనే వుంటుంది. అయినా మనం కట్నం ఎందుకు యివ్వాలి? అసలు బి. కామ్ చదివితే నేను ఎమ్. ఎస్సీ. చదివాను. అతను 250 రూపాయలు తెచ్చుకుంటూంటే నేను అంత సంపాదిస్తున్నాను. ఎందుకు మనం కట్నాలు పోసి వాళ్లచుట్టూ తిరగాలి? అంతగా పెళ్లికూతుర్ని చూసుకోవాలనివుంటే యిక్కడికి రాకూడదూ? హుం! వస్తే పురుష హంకారానికి దెబ్బకదూ? ఆఖరుకు కూడా మనమే భరించి వారింటికి వెళ్లి మనల్ని చూసి దయతో మనమిచ్చే కట్నాన్ని స్వీకరించి, మనలను ముక్తులను చేయమని ప్రార్థించాలి. ఇదేమీ నాకిష్టములేదు నాన్నగారు. నాకు శలవు దొరకదు".

"అయిందేదో నీవుపన్యాసం" అంటూ సావిట్లోకి వచ్చారు జానకమ్మగారు "అతనికంటే అన్ని విషయాలలోను అధికురాలనేగా నీ గర్వం. స్త్రీ ఎన్ని విధాలుగా అధికురాలైనా చివరికి పురుషునకు లొంగివుండవలసిందే. విద్యయొసగును వినయంబు! అంటారు కానీ నీలో ఆ వినయంలేదే".

శారద తల్లిమాటలు పట్టించుకోలేదు "అవునా నాన్నా! నిమాఅమే. స్త్రీలను అడుక్కు తొక్కేస్తుంది. స్త్రీ కూడా పురుషుని వలెనే అన్ని రంగాలలోను నిష్ణాతురాలచ్చును. స్త్రీపురుషులిద్దరూ సమానులే. వివాహం స్త్రీకేవల ముఖ్యమో పురుషునికి అంతే. అటువంటప్పుడు స్త్రీలను ఎందుకు తక్కువగా చూడాలి?"

వెంకట్రామయ్యగారికి ఏమి సమాధానం చెప్పాలో తెలియలేదు. జానకమ్మగారు అందుకున్నారు, "అసలు నీకు కళ్యాణగీత లేదే. మరీ చదివి చదివి తెలివి మీరిపోయారు. ఈలాంటి తెలివి తెటలే మా కాలంలోవుంటే యీపాటికి మీరంతా ఎక్కడ వుండేవారో"

వెంకట్రామయ్యగారు శాంతంగా అన్నారు. "చూడమ్మా! నేను నీ మనసు నొప్పించేందుకు చెప్పడం లేదు కాని, వివాహమనేది ప్రకృతినియమము

(మిగతా 4వ పేజీలో)

మనసు లేని మనువు

—తటవర్తి గోపాలకృష్ణ

రాధ భావురానికి వచ్చింది. కొత్త కోడలను చూడాలని ఇరుగు పొరుగు వరుసక్రమంలో వచ్చి చూసి వెళ్తున్నారు, తూడూ - జోడూ కనుల పండుగగా ఉందని మెచ్చుకొన్నారు అందరూ.

రాధ అత్తయ్య చెల్లాయమ్మగారు కోడలును చూసి మురిసిపోయింది. తన కొడుకు చాలా అదృష్టవంతుడని ఎవరితోనో అంటుండగా కృష్ణ విన్నాడు. కాని హీనమైన నవ్వునవ్వాడతను తనలో. వృద్ధురాలైన తన తల్లి పొందే ఆనందం చూసిన కృష్ణకు విచ్చెక్కినట్లని పించింది.

రాధ పుత్తడి బొమ్మలా తయారయింది.

వచ్చేవాళ్లు, పోయేవాళ్ళతో ఆ ఇల్లు కలకలలాడుతున్నది.

నవదంపతులు పిగ్గుపడతారనే తలంపుతో చల్లాయమ్మగారు వారికిదూరంగా ఉండేది. ఒక్కొక్క పర్యాయం చల్లాయమ్మ గారు కలుగజేసుకునేది వాళ్ళ దాంపత్య విషయాలలో కొడుకు, కోడలు మౌనంగా కాలక్షేపం చేయడం చూసిన చల్లాయమ్మగారు కొంతకాలం పాటు తను దూరంగా ఉండటం చాలా అవసరమని గ్రహించింది. ఈ లోగా కృష్ణకు బెడపూడి బ్రాంచ్ ఆఫీసుకు ట్రాన్సఫర్ చేశారు. చల్లాయమ్మగారి ఆనందానికి హద్దులేదు. ప్రయాణమై వెళ్ళిపోతున్న కొడుకును కోడలును వేరువేరుగా పిలిచి ఏమేమో చెప్పి వంపింది.

* * * *

కృష్ణ ప్రొద్దున్నే లేచి కాలకృత్యాలు ముగించుకుచేసరికి, రాధ కాఫీ తెచ్చి టేబుల్ మీదవుంచి వెళ్ళింది. కాఫీ తాగి సేవరుచూడటం, వెనువెంటనే స్నాన పానాదులు, భోజనం ముగించి ఆఫీసుకు చేరేవాడు. భర్తఆఫీసుకువెళ్ళటంతో తన పనులను ముగించి, భోజనాంతరం ప్రక్కమీద వాలేది. మూడుగంటలకు లేచి, మధ్యాహ్న కాఫీని త్రాగి భర్తకు ప్లాస్కులోపోసి, తర్వాత వంటపనులు.

సంధ్యవేళకు భర్త రావటం. అతనికి కాఫీ ఇచ్చేది. అతను వీధి అరుగుమీద కుర్చీలో కూర్చుని ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు. ఆమె గుమ్మంలో కూర్చునేది. ఇరువురి మధ్య మౌనం రాజ్యమేలుతూవుంటుంది. తప్పలేదు వారికి.

మనసువిప్పి మాట్లాడాలని ఆశ. కాని రోషాలు అడ్డువచ్చేవి. రాధ మాట్లాడితే బాగుంటుంది అని అనుకుంటాడు కృష్ణ. భర్త ముందుగా పలకరిస్తే బాగుంటుందని తలుస్తుంది రాధ. నిశ్శబ్దవనర వస్తువుల విషయంలో కూడా మౌనంగానే జరుగుతుంది. శారీరకంగా వారిరువురూ ఏవాడూ కలుసుకోలేదు. అందుకు ఎవ్వరూ ప్రయత్నించలేదు అభిమానం, పౌరుషం అడ్డువస్తున్నాయి ఇద్దరికీ.

ఆరోజు కృష్ణ ఆఫీసుకు మామూలుగానే వెళ్ళాడు. రాధ ప్రక్కమీదకు చేరింది. పిచ్చిపిచ్చి ఆలోచనలు రాసాగాయి. జీవితంలో తను చేదు విషంవంటి బ్రతుకు బ్రతకవలసి వస్తుందని అనుకోలేదు. అత్తమామలు. మరుదులు. అడబడుచులు ఉండటంవలన కాలం గడిచిపోతేది. ఈ రెండేళ్ళలో భర్తతో ఆమెను వొప్పించాడు. 'మనసులేని మనువు'ను చేసుకుని సంసారంలోని మాధుర్యాన్ని చవిచూడక, చెరుకు రసంలో పారంలేని పిప్పివంటిజీవితంగా బ్రతకవలసి వచ్చింది రాధకు. ఇరువురి హృదయాలూ రంపపు కోతకు బలి అయ్యాయి.

ఎంత నిగ్రహవంతుడైనా మానవుడికి కామమనేది ఉంటుంది. అది స్త్రీ, పురుషులలో సమానంగానే ఉంటుంది. అడది ఒకవట్టాన బయటపడదు. అల్ప నిగ్రహాంగల మగవాడు వేగిరం బయట పడ్డాడు. అలుమగలుగా సంసారంచేస్తూ దాంపత్యం జీవిత రుచులను చవిచూడని రాధ, కృష్ణుల జీవితం నడిసముద్రంలోని పడవలా నడుస్తున్నది.

చీలిపోయి పగిలిపోయిన హృదయాలను కాలమే కలుపుతుంటారు.

* * *

ఋతువులు వస్తున్నాయి. పోతున్నాయి. మొద్దుబారిన రాధాకృష్ణుల హృదయాలను బ్రహ్మదేవుడు కూడా కలుపలేక పోయాడు.

సాయంత్రం అయింది. ముఖాన్ని పట్టిన స్వేదబిందువులు చేతి రుమాలుతో తుడుచుకొని ఒకవేడి నిట్టూర్చివిడిచాడు కుర్చీలో వెనక్కి జారవడ్డాడు. ఆఫీసు టూరులో వుండటంవలన బదుగంటలకే లేచి బయటపడ్డాడు.

కృష్ణ ఇల్లు చేరేసరికి మరో అరగంట పట్టింది ఇంటికలుపులుపక్కనవ్వాయి తలుపు తాళంవేసి వుంది. అలాగా నిలబడ్డాడు బదునిముషాలు పేపు అప్పుడే ప్రక్కయింటివారబ్బాయి తాళంచెవితో బాటు చీటీకూడా యిచ్చి వెళ్ళాడు. తాళంతీసి లోపలకు వెళ్ళాడు. బట్టలు మార్చుకుని చీటీ చూశాడు. అందులో మూడే ముక్కలు వున్నాయి. సంతోషం లేనేలేదు.

"నేను పేరంటానికి వెళ్ళుతున్నాను ఆలస్యమవుతుంది. ప్రక్కయింటిలో తాళంచెవి యిచ్చాను"

చికాకుగా ఉత్తరం చించివేశాడు. కూర్చో బుద్ధి వెయ్యలేదు. నేరుగాపార్టు చేరాడు అతను కూర్చున్న చోటున ఆశ్రయ లేదు. ఇతరులు స్పష్టంగా చూస్తేగాని అక్కడ కృష్ణ కూర్చున్నట్లు తెలీదు. కృష్ణకు మాత్రం అందరూ కనబడతారు జంటలుగా నవ్వులు విరుకుంటూ పోయే దంపతులను చూస్తుంటే చివుక్కుమంది మనస్సు. లోకంధృష్టిలో తను బ్రాత గాడిదలు కాసుకోమని' అందిట శాస్త్రం.

పెళ్ళిచూపులవాడు కృష్ణనుచూసింది రాధ. అందంగాలేడు. మగవాడికి అందంకంటే గుణం, హోదా ఉంటే చాలు. ఆ రెండూకూడా లేవుఅతనిలో. కాని పెళ్ళిచూపులలో అతని బంధువులు కొందరు అతని హోదా ఘనతను ఎక్కువగా పొగిడి చెప్పారు. వివాహం స్థిరపడిన తర్వాత అవిషయాలులన్నీ బయటపడ్డాయి. బురుకుకొట్టే పాములా 'అన్యాయ' మని గగ్గోలుపెట్టింది రాధ. అంతకంటే మంచిసంబంధం తెచ్చే స్తోమత లేని ఆమె తండ్రి కన్నీళ్లు కార్చుతూ ఆమెను వొప్పించాడు. 'మనసులేని మనువు'ను చేసుకుని సంసారంలోని మాధుర్యాన్ని చవిచూడక, చెరుకు రసంలో పారంలేని పిప్పివంటిజీవితంగా బ్రతకవలసి వచ్చింది రాధకు. ఇరువురి హృదయాలూ రంపపు కోతకు బలి అయ్యాయి.

ఎంత నిగ్రహవంతుడైనా మానవుడికి కామమనేది ఉంటుంది. అది స్త్రీ, పురుషులలో సమానంగానే ఉంటుంది. అడది ఒకవట్టాన బయటపడదు. అల్ప నిగ్రహాంగల మగవాడు వేగిరం బయట పడ్డాడు. అలుమగలుగా సంసారంచేస్తూ దాంపత్యం జీవిత రుచులను చవిచూడని రాధ, కృష్ణుల జీవితం నడిసముద్రంలోని పడవలా నడుస్తున్నది.

చీలిపోయి పగిలిపోయిన హృదయాలను కాలమే కలుపుతుంటారు.

* * *

ఋతువులు వస్తున్నాయి. పోతున్నాయి. మొద్దుబారిన రాధాకృష్ణుల హృదయాలను బ్రహ్మదేవుడు కూడా కలుపలేక పోయాడు.

సాయంత్రం అయింది. ముఖాన్ని పట్టిన స్వేదబిందువులు చేతి రుమాలుతో తుడుచుకొని ఒకవేడి నిట్టూర్చివిడిచాడు కుర్చీలో వెనక్కి జారవడ్డాడు. ఆఫీసు టూరులో వుండటంవలన బదుగంటలకే లేచి బయటపడ్డాడు.

కృష్ణ ఇల్లు చేరేసరికి మరో అరగంట పట్టింది ఇంటికలుపులుపక్కనవ్వాయి తలుపు తాళంవేసి వుంది. అలాగా నిలబడ్డాడు బదునిముషాలు పేపు అప్పుడే ప్రక్కయింటివారబ్బాయి తాళంచెవితో బాటు చీటీకూడా యిచ్చి వెళ్ళాడు. తాళంతీసి లోపలకు వెళ్ళాడు. బట్టలు మార్చుకుని చీటీ చూశాడు. అందులో మూడే ముక్కలు వున్నాయి. సంతోషం లేనేలేదు.

"నేను పేరంటానికి వెళ్ళుతున్నాను ఆలస్యమవుతుంది. ప్రక్కయింటిలో తాళంచెవి యిచ్చాను"

చికాకుగా ఉత్తరం చించివేశాడు. కూర్చో బుద్ధి వెయ్యలేదు. నేరుగాపార్టు చేరాడు అతను కూర్చున్న చోటున ఆశ్రయ లేదు. ఇతరులు స్పష్టంగా చూస్తేగాని అక్కడ కృష్ణ కూర్చున్నట్లు తెలీదు. కృష్ణకు మాత్రం అందరూ కనబడతారు జంటలుగా నవ్వులు విరుకుంటూ పోయే దంపతులను చూస్తుంటే చివుక్కుమంది మనస్సు. లోకంధృష్టిలో తను

(మిగతా 4వ పేజీలో)

తాష్కెంట్ ఒప్పందం: నూతనాధ్యాయానికి నాంది

తాష్కెంట్ సమావేశం, ఇండియా పాకిస్తాన్‌ల సంబంధాలలో నూతనాధ్యాయానికి నాంది కాగలదన్న ఆశాభావాన్ని స్వర్గీయ ప్రధానిలాల్ బహదూర్ శాస్త్రి అనవరి 4న ఆ సమావేశప్రాంగణంలో వెలిబుచ్చారు.

ఆ సమావేశం చరిత్రలోనే మంచి మార్పునకు కారణం కాగలదని ప్రెసిడెంటు అయూబ్ ఖాన్ అభివర్ణించారు. పరస్పర విశ్వాసం, సౌహార్దం పెంపొందడానికి అనువైన వాతావరణాన్ని సృష్టించి, సమస్యల పరిష్కారానికి విశేషంగా ఆ సమావేశం తోడ్పడగలదని రష్యా ప్రధాని కొసిగిన్ ప్రారంభోపన్యాసంలో చెప్పారు. ఈ మూడు దేశాల నాయకులూ పెల్లడించిన ప్రతి అభిప్రాయాలు తాష్కెంట్ సమావేశంయొక్క తాష్కెంట్ ఒప్పందం యొక్క సారాంశానికి మచ్చుతునకలు. తాష్కెంటు ఒప్పందం భారతదేశానికీ పాకిస్తాన్‌కూ, సోవియెట్ రష్యాకుమాత్రమే విజయచిహ్నం కాదు. శాంతికీ, ఇంగిత జ్ఞానానికి విజయంచేకూరింది. ఈ దృష్టితోనే తాష్కెంట్ ఒప్పందం యొక్క ఫలితాలను మదింపుచేయాలి.

తమ దక్షిణ సరిహద్దువగల రెండు పెద్ద దేశాలైన భారత పాకిస్తాన్‌ల నాయకులను ఆసియాకు పెద్దమనిషి పరచడానికి సోవియెట్ రష్యా చేసిన ప్రయత్నమే తాష్కెంట్ సమావేశం. బహుశః యిట్టి ప్రయత్నం జరగడం ఇదే మొదటిసారి. గతంలోకన్నా భారత పాకిస్తాన్‌ల నాయకులు కలుసుకోలేక స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటినుంచీ భారత పాకిస్తాన్‌లు ఎడమొగం పెడమొగంగానే వున్నాయి. కత్తులతో సాయుధ సంఘర్షణతో సంబంధాలు మరింత చెడ్డాయి. వారుభయులూ ఒక చోట సమావేశ పరచడమే ఘన విజయంగా భావించాలి. ఇందులో యింకొకవిశేషం ఏమిటంటే, ఒక అలీన రాజ్యం, రెండు సైనిక కూటములలో సభ్యత్వంగల పొరుగుదేశం యొక్క నాయకులను, ఒక సోషలిస్టుదేశం తన గడ్డపై సమావేశపరచడం. [illegible] సాంఘిక విధానాలు [illegible] ఈ మూడూ భిన్నమైనవి. అట్టిదేశాల మధ్య ప్రశాంత సహజీవనం సుసాధ్యమే నని తాష్కెంట్ సమావేశం ఋజువు పర్చింది. తాష్కెంట్ ఒప్పందం జయాపజయాలైన, ప్రశాంత సహజీవనం జయాపజయాలు ఆధారపడివున్నాయి.

ఇండియా, పాకిస్తాన్‌ల మధ్యగల వివాదాలన్నిటినీ, తాష్కెంట్ ఒప్పందం పరిష్కరించకపోయినా అందుకు మార్గాన్ని సుగమం చేయడానికి ఆ సమావేశం తోడ్పడింది. కాశ్మీరువంటి సమస్యల విషయంలో భేదాభిప్రాయాలున్నా వాటి ప్రస్తావ లేకుండా, అతకంటే అత్యవసరమైన సేనల ఉపసంహరణ, యుద్ధ ఖైదీల మార్పిడి, దౌత్య సంబంధాల పునరుద్ధరణ జమ్ము కాశ్మీరులో యుద్ధ విరమణ రేఖ పాటింపు, కమ్యూనికేషన్ల పునరుద్ధరణ, విద్వేష ప్రచారానికి స్వస్తి యుద్ధకాలంలోనివశపరుచుకున్న ఆస్తులను, సాధనసామగ్రిని ఎవరివి వారికి అప్పగించడం, మొదలైన వాటిని పరిష్కరించుకోడానికి ఈ సమావేశం ఎంతగానో తోడ్పడింది.

బల ప్రయోగానికి స్వస్తి

ఇరుగు పొరుగున వున్న ఈ రెండు దేశాలమధ్య స్నేహ సంబంధాలను పెంపొందించి, బలప్రయోగానికి దిగకుండా వివాదాలను శాంతియుతంగా పరిష్కరించుకోవడం ఉభయ దేశాల ప్రభుత్వాల బాధ్యతని ఈ ఒప్పందం తొలి అధ్యాయంలో పేర్కొనబడింది.

జమ్ము కాశ్మీరు విషయంలో భేదాభిప్రాయాలున్నా, యితర అనేక ముఖ్య సమస్యలను గురించి ఉభయులకూ అంగీకారం కుదిరింది. ఈ ఒప్పందంలోని అంశాలు రెండు దేశాల అభిప్రాయాల కనుగుణంగానే వున్నాయి. వాటిని ఆచరణలో పెట్టి, విభేదాలున్నా ప్రశాంత సహజీవనం సాగించడానికి ఉభయ దేశాలూ అంగీకరించాయి.

భారత, పాకిస్తాన్‌ల నవిభేదాలకు కాశ్మీరే మూల బీజమని పాకిస్తాన్ పదే పదే చెపుతున్నా కాశ్మీరు ఒక చిహ్నం మాత్రమేనని, మూల కారణం ఎంతమాత్రం కాదనీ భారతదేశం చెప్పింది. భారత, పాకిస్తాన్‌ల మధ్య అపరిష్కృత గావున్న యితర సమస్యలను కాశ్మీరు ప్రస్తావన లేకుండా పరిష్కరించుకోవచ్చునని తాష్కెంట్ ఒప్పందం ధ్రువపరిచింది. కాశ్మీరు విషయంలో కూడ, బలప్రయోగానికిస్వస్తి చెప్పడానికీ యుద్ధ విరమణ రేఖని గౌరవించడానికీ ఉభయులూ అంగీకరించారు. ఒక దేశం అంతరంగిక వ్యవహారాలలో రెండవ దేశం జోక్యం కల్పించుకోదనికూడ ఉభయులూ హామీ యిచ్చారు.

మానవతా దృక్పథం

తాష్కెంట్ సమావేశానికిరాజకీయ ప్రాముఖ్యమేగాక, మానవతా దృక్పథంకూడ వుంది. శరణార్థులూ, అక్రమ బలప్రదారుల గెంటివేతలకు సంబంధించిన సమస్యలనుకూడ పరిష్కరించుకోడానికి ఉభయులూ అంగీకరించారు. ఉభయ దేశాలకూ ప్రత్యక్ష సంబంధంగల సమస్యలను గురించి చెర్చించుకోడానికి ఉన్నత స్థాయినుంచి దిగువ స్థాయివరకూ, ఉభయ దేశాలవారూ సమావేశాలు జరపడానికికూడ అంగీకరించారు. తాష్కెంట్‌లో ప్రారంభమైన సంభాషణలు, ఉభయ దేశాల ప్రభుత్వాలమధ్య యికముందుకూడ కొనసాగగలవని ఆశించబడుతున్నది.

ఏ ఒప్పందం యొక్క ఫలితాలైనా ఆ ఒప్పందంలోని షరతులను సత్వరంగా సంపూర్ణంగా, ఉభయ పక్షాలూ, అమలు పరచే నిరుమీద ఆధారపడి వుంటాయి. ఈ ఒప్పందంలోని వివిధ షరతులను సత్వరం అమలులోకి తేవాలని ఉభయ ప్రభుత్వాలు ఆయా అధికారులకు ఆదేశాలు పంపాయి. రేడియోలద్వారా సాగే వ్యతిరేక ప్రచారం సన్నగిల్లింది. స్వదేశానికి పిలిపించిన హైకమిషనర్లను పూర్వపు స్థానాలకు పంపి. దౌత్య సంబంధాలపునరుద్ధరణకు చర్యలు తీసుకున్నారు. పాయుధ సేవలను, 1965 ఆగస్టు 5వ తేదీన ఎక్కడ వున్నా యోఅక్కడికిఉపసంహరించడానికి తీసుకోవల్సిన చర్యలను చర్చించడానికి త్రివిధ బలాల అధిపతుల సమావేశాలు రెండు ప్రక్కలా జరపడానికి నిర్ణయం జరిగింది. ఉభయ దేశాలమధ్య సత్సంబంధాలు నెలకొల్పడానికి అనేక యితర చర్యలు ప్రారంభమైనాయి. తాష్కెంట్ ఒప్పందంలోని వివిధ షరతులూ, ఆచరణలో

మగువ మహాత్మ్యం

(శేష పేజీ తరువాయి)

అదుగుతనే కన్న తల్లి, తండ్రులకు యీ అదుర్దా. అన్ని సంబంధాలు చూపాము ఇదీ ఒకటి చూస్తే సమిపోయింది. నేను విన్న తీసుకువచ్చి చూపిస్తానని ఉత్తరం వ్రాసేసాను. నా మాట పోగొట్టడం నీకిష్టమేనా? ఒక్క రెండు రోజులు సెలవు పెట్టు చూసి వస్తేదాం"

శారద తండ్రియొక్క దీన మైన మొఖం చూసి మరి మాట్లాడలేక పోయింది "అలాగే వాన్నగారు. రేపు కాలేజికి వెళ్లేటపుడు శలవు అడుగుతాను. హైదరాబాదులో చూడవలసిన గోల్కొండ, చార్మినారు చాలా వున్నాయి. వాటిలో ఒకటిలాగే యీ పెళ్లికొడుకుని కూడా చూసివద్దాం" అంది.

జానకమ్మగారి ముఖం వికసించింది.

కాతి చాలా పేపటివరకు శారద ఆలోచిస్తోనేవుంది. ఆమె మనస్సులో అనే భావాలు మెదలుతున్నాయి. సమాజం స్త్రీని ఎందుకు కించపరుస్తోంది. స్త్రీ పురుషునికన్నా పవిత్రంగా తీసిపోయింది. స్త్రీ జీవితానికి వివాహమే లక్ష్యమా? మొన్న ఫస్టు క్లాసుకి. యస్సీలో చేరిన విమల వివాహం చేసుకొని చదువు స్వస్తిచెప్పింది శుభలేఖ స్టాఫ్‌రూమ్‌కు తెచ్చియిచ్చి తనను కూడా ఆహ్వానించింది. కాలోయే భర్త బిలాయిలో ఇంజనీరు సంబంధము కుదరడంచేత తల్లితండ్రులు పెళ్లికి త్వరన పడుతున్నారట. కాలోయేభర్త జ్ఞానసారం విమల అప్పుడే చదువును కట్టిపెట్టింది. ప్రతి స్త్రీ జీవితంలోను వివాహం ఒక సమస్యే. ఆశయాలను పొందలేక జీవితంతో చేసుకున్న రాజీయే స్త్రీ వివాహం.....

మర్నాడు సాయంత్రం వెంకట్రామయ్యగారు కూతురుతో కలసి హైదరాబాద్ ప్రయాణమయ్యారు. జానకమ్మగారు వచ్చేందుకు ఒప్పుకోలేదు. ముగ్గురు వెడితే పని పానుకూలం కాదేమోనని భయము శారదముఖంలో ఎటువంటి ఆందోళన, ఆతృతలేవు. ఏదో ఎక్సిక్షన్‌కు వెడుతున్న దానివలె ఉత్సాహభరితంగావుంది. ప్రయాణం తలపెట్టిన తరువాత హైదరాబాద్ సందర్శనాభిలాష ఆమెలో పెరిగి పోయింది. పెళ్లి చూపులకనే విషయం ఆమె మనసులో ఏ మూలనుందో!

హైదరాబాద్ చేరేసరికి ఉదయం పదిగంటలు దాటింది. గోపాలశర్మగారు తన స్వంతకారు తీసుకు స్టేషనుకు వచ్చారు. తన మిత్రుని. అతని కుమార్తెను సాదరంగా ఆహ్వానించి యింటికి తీసుకువెళ్ళారు. గోపాలశర్మగారి గృహం పార్క్ కరీగార్డెన్సులోవుంది ఆయన దానికి "చిత్రకూటము" అని పేరు పెట్టుకున్నారు. ఆ గృహం పచన వర్ధతులలో నిర్మితమయింది. గేటు దీతుగా వేలాడే బోగన్ విల్లాలు. ముందున్న పూలతోట ఆయింటి అందాన్ని యినుమడింపచేస్తున్నాయి. గోపాలశర్మగారికి పూలచెట్లను పెంచడములో అపరిమితమైన ఆసక్తి. దాలియాలు గులాబులు చేమంతులు కాస్మోపుష్పులు సన్నజాజి దయాంతలు, జినియా తోటలు పూవుల జాతులే. ఆయన పూలతోటకు ఒకటి రెండుసార్లు పోటీలలో బహుమతులు కూడా వచ్చాయి. శారద వారి యిటి అందాన్ని చూసి ముగ్ధురాలయింది. గోపాల శర్మగారి భార్య అసూయాదేవి చాలా మర్యాదస్తురాలు. అతిథిమర్యాదలో ఆమెతణ ఏ మరదు. శారదను ఆమె ఎంతో ఆప్యాయంగా ఆదరించారు. అన్ని వున్నవారికి భగవంతుడు ఏదో ఒక లోటు కలిగిస్తోనే వుంటాడు. అసూయమ్మగారికి సంతానములేదు. ఆ లోటు ఎప్పుడూ ఆమెకు బాధాకరముగానేవుంది.

శారద, ఆమె తండ్రి స్నానాదికాలు ముగించుకున్నారు. అందరూకలసి టేబిల్ మీల్స్ తీసుకున్నారు. లోపలాల యిన తరువాత అసూయమ్మగారు శారదను తీసుకొని మేడమీదకు వెళ్లారు. గోపాలశర్మగారు. వెంకట్రామయ్యగారు పావిట్లో కూర్చొని లోకాభిరామాయణం ముచ్చటించుకో సాగారు. గోపాలశర్మగారు మర్నాడు ఉదయమే పెండ్లిచూపులు ఏర్పాటు చేసినట్టు తెప్పారు. వరుని తల్లి తండ్రుల గురించి ఆస్థిపాస్తుల గురించి, అనేక ప్రశ్నలడిగి వివరాలు తెలుసుకున్నారు. వెంకట్రామయ్యగారు చివరకు అతని భార్యా విద్యోగము సంబంధించినదానికి కారణమేమిటి అని అడిగారు. గోపాలశర్మగారు యిలా చెప్పారు. అతనికి వివాహమైన అయిదేళ్ళు గడిచాయి. ఒకసారాదాత్రిశం ఆమె అకస్మాత్తుగా కోల్పోయింది ఎన్ని మందులు యిచ్చినా తగ్గలేదు. డాక్టర్లు పరీక్షించి ఆమెకు క్యాన్సరు వ్యాధి వుందని అన్నారు ఆమె ఆరోగ్యక్రమేణాక్షీణించి ఒక వేలావడిహనురోజుల క్రితము హాస్పిటలులో ఆమె కన్నుమూసింది"

ఈ కథనిని వెంకట్రామయ్యగారు ఒకపెడ నిట్టూర్పు విడిచారు.

* * * *

ఇంటిముందు "లాన్"లోని పచ్చని గడ్డి మార్పు కాంతిలో మెరుస్తోంది. చెట్ల ఆకులు పరిసరాలలో తళతళా మెరుస్తున్నాయి ఉదయాన్నే శారదను కేసి తలంటు పోసారు అనుకూయ మ్మగారు. పెళ్ళిచూపుల హడావిడిలో అవిడ సత మతమవుతోంది. పావిట్లోని సోఫాలపైనున్న దుమ్ముదులిపి తీర్చి వుంచారు. టేబిల్ పై కెళ్లనిగుడ్డ పరచి ఫ్లవరు వాజులు పువ్వుగుచ్చాలతోనిండివుంచారు అగరు వత్తులను వెలిగించి సమగుబొమ్మలకు గుచ్చి టేబిల్ పై వుంచారు.

పెళ్ళికొడుకు అతని తల్లి సరిగా ఎనిమిది గంటల కొచ్చారు. శారదకు అలంకరణ త్వరగా పూర్తిచేసింది. అందరూ హాలిట్లో కూర్చొని పెళ్ళికూతురుకోసము ఎదురు చూస్తున్నారు. శారద నెమ్మదిగా అడుగులు వేసుకుంటూ వచ్చి విడిగావున్న సోఫాలో కూర్చోంది రాబోయే ప్రశ్నలకు అప్పుడే సమాధానాలు చెతుక్కుంటోంది.

"నీ పేరేమిటమ్మా" అని అడిగింది వరునితల్లి.

"శారదా" అని క్లుప్తంగా జవాబిచ్చింది.

"ఎంతవరకు చదివారు" అని అడిగాడు పెండ్లికొడుకు.

"ఎమ్. ఎస్సి" అని చెప్పి కళ్లు ఎత్తి పెండ్లికొడుకు వైపు చూసింది. అతని ముఖం ప్రసన్నమయింది.

వరుని ముఖం చూడగానే శారద తొట్రుపాటు పడింది. శారదతల తిరుగ సాగింది. ఆమె మానస సాగరం ఒక్కసారి పెనుగాలులచే కొట్టబడి ఉత్తుంగ తరంగాలతో కలత చెందింది ఆమె మనస పాతకాలంలోజరిగిన సంఘటనలవైపు పరిగెత్తుకు పోతోంది"

ఏ మమ్మా ఉద్యోగంకూడా చేస్తున్నావా?" అని అడిగింది పెళ్ళి కుమార్తని తల్లి హేళనగా.

శారదకు యీ ప్రశ్నవినిపించ లేదు. ఆమె మనసు ఆమె వశంలోలేదు. ఆమె దీర్ఘంగా ఏదో ఆలోచిస్తోంది.

పెండ్లి కొడుకు తల్లి వేసిన ప్రశ్నకు గోపాల శర్మగారు బదులు చెప్పారు. ఇక అవిడ వేసిన రెండు మూడు ప్రశ్నలకు వెంకట్రామయ్యగారు సమాధానమిచ్చారు. ఇంతలో అసూయమ్మగారు కాఫీ ఫలహారాలు పట్టుకొచ్చి అందించారు. శారద లేచి నిలబడింది.

మరొక సారి పెండ్లికొడుకుకేసి చూసి" అవును! అతనే! అని నిర్ధారణచేసుకుంది. వెమ్మదిగా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. పెళ్ళిచూపుల తతంగముగడిసింది. బ్రతుకు జీవితాలని వూపిరిపీలుకోంది అవచ్చిన వారు కొంచెము సంస్కారవంతులవడముచేత ఆమెకు కొంత బాధతప్పింది. గోపాలశర్మగారు వరుని, అతని తల్లిని కారులో వారియింటవద్ద దింపివచ్చారు

* * * *

రాత్రభోజనవచ్చిన మిత్రునికి స్వయంగా హైదరాబాదు చూపించడానికి పూనుకున్నారు గోపాలశర్మగారు. అందరూ భోజనాలుచేసి కారులో బయలుదేరారు ప్రకృతి రామణీయకతకు అలవాలమైన పబ్లిక్ గార్డెన్సు గుండా కారును డ్రైవు చేసుకుంటూ పోయారు. శారద మర్యాదమనీదు చూపారు. పాలార్ జంగ్ మ్యూజియంవద్ద కారు ఆపుకొని మ్యూజియం వివులంగా చూసారు. అందలి పురాతన శిల్ప ఖండాలను చిత్రవస్తువులను చూసి పాలార్ జంగ్ కళాతృష్ణకు శారద అబ్బురపడింది హైకోర్టు, ఉస్మానియా హాస్పిటలు చూపించి. గోల్కొండవైపు కారు పోనిచ్చారు. విశాలమైన బలిష్టమైన ప్రస్తుత స్థితిలోవున్న గోల్కొండకోటనుచూసి యింది పూర్వం ఎంతటి వైభవముతో విలసిల్లిందో కదా అనుకుంది శారద. రామదాసు బందిఖానాచూసి. అందులో రామదాసు పడినబాధలు వూహించుకుని సరికి వెంకట్రామయ్యగారి మనస్సుకలిగిపోయింది కారును త్రిప్పి యింటివైపు నడిపారు గోపాల శర్మగారు.

వచ్చినపని పూర్తిఅయే సరికి యిక ఎక్కువ రోజులుండేందుకు వెంకట్రామయ్యగార్కి మనస్కరించలేదు. గోపాలశర్మగారు రుండు రోజులుండమని బ్రతిమాలినా అయన ఒప్పుకోలేదు. శారద కూడాలసూసాయమ్మగార్కి నమస్కరించి శలవు తీసుకుంది. గోపాల శర్మగారు మిత్రుని సాయంసంధ్యకు స్టేషనుకు వల్చారు. పెళ్ళికుమారుని అభిప్రాయ మేమిటి అని అడిగారు వెంకట్రామయ్యగారు పెళ్ళివారి అభిప్రాయాన్ని అతనిద్వారా కనుక్కొని త్వరలోనే జాబు వ్రాస్తానన్నారు. శారద ఆయనకు నమస్కరించి పడో ఆలోచనలో పడింది. సెకండుక్లాసు కంపార్టుమెంటు అవడంవల్ల ఒకళ్ళిద్దరు కంటు ఆరంలేరు. మిత్రులిద్దరూ ఏవోనిశేషాలనుమాట్లాడుకుంటున్నారు. శారద కిటికీలోంచి కూర్చుంటూ చూస్తోంది. కారు విజిల్ వేసాడు. బండికదలింది. మిత్రునివద్ద సెలవు తీసుకొని వెళ్లలోకి ఆదరాబాదరాగా ఎక్కి శారద ప్రక్కన కూర్చొన్నారు.

ఇంతవరకు శారదతో ఏకాంతముగా సంభాషించి ఆమె అభిప్రాయము తెలుసుకునే అవకాశం ఆయనకు చిక్కలేదు.

"అమ్మాయి! శారదా!" అని పిలిచారు.

శారద ముఖంత్రిప్పి తండ్రికేసి చూసింది, శారద నయనాలు నలంగా వున్నాయి.

"ఏ మమ్మా! కంట్లో నలకపడిందా" అని అడిగారు.

"లేదు నాన్నగారు! మనసులోపడి పడి" అని సమాధానమిచ్చింది.

"ఏ మమ్మా! పెండ్లికొడుకు నచ్చలేదా?"

"నచ్చక పోయింది పెండ్లికొడుకు కాదు నాన్నగారు!. మీకు తెలియవలె! నుండి రెండు వేడి కన్నీటి బిందువులు క్రిందకు దొర్లాయి.

"అంతమాట అనకమ్మా! నీ కిష్టము లేకపోతే మానేద్దాము" అంటూ సముదాయించారు, శారద పట్టుదల ఆయనకు తెలుసు.

"మీరు నాకీ విషయం ముందు ఎందుకు చెప్పలేదు నాన్నగారూ అసలీ ప్రయాణ క్రమ అంతా తప్పేదికదా! నానుంచి ఏ విషయాన్ని మీరు దాలాలను కున్నారో అది మీరు అనుకోని నిరఁగా నాకు తెలియవచ్చింది. మీకు జ్ఞాపకముండ వుంటుంది. నేనప్పుడు ఇంటరు పరీక్షలు వ్రాసాను. ఆ వేదిలో నా స్నేహితురాలు మీనాక్షి వివాహం అయింది. నేను కోరితే మీరు నన్ను రాజమండ్రికూడా పంపించారు. వివాహాన్ని చూసేందుకు. ఆ పెళ్ళిలో పెండ్లికొడుకు కతడే మీనాక్షి భర్త! నాకు బాగా గుర్తుంది. పెళ్ళి కాగానే చదువు మానేసి మీనాక్షి హైద్రాబాదు వెళ్ళిపోయింది ఒక నెల రోజుల క్రతమే నాకు తెలిసింది మీనాక్షి కాన్సరు వ్యాధి వలన హాస్పిటలులో మరణించిందనిమిత్రురాలి మరణం నన్నచాలా కలత పెట్టింది ఇప్పుడు పెండ్లి చూపులకు వచ్చిన యితన్ని చూసి మీనాక్షి భర్తేనని గుర్తుపట్టాను నాతల తిరిగిపోయింది. ఏ మైనా గొడవచేస్తే అభాసుపాలవుతామని వూరుకున్నాను. పెళ్ళి చూపులే కనుక మన యింటిలో జరిగవుంటే అతనికిగట్టిగా బుద్ధిచెప్పేదాన్ని"

"అవునమ్మా! ఇప్పుడనిపిస్తోంది. నేను చేసినపని పొరపాటేనని! నీకు స్వయంగా ఆలోచించుకోగల వెలివి తేటలువచ్చినా నిన్ను ఒకచిన్నపిల్లలాగే చూడడం. దీని కంతటికీ కారణం నాయొక్క పేరాశే"

"పేరాశకాదు నాన్నగారు! ప్రేమ"

"ఇది నీఅమ్మకు చాలా ఆశాభంగం దల్లిస్తుందనుకుంటాను"అన్నారు చిన్నగా కగ్గుతూ.

".....రైలు వేగాన్ని పుంజుకొని పరుగెడుతోంది".

తాష్కెంట్ ఒప్పందం: నూతనాధ్యాయానికి నాంది

(శేష పేజీ తరువాయి)

సోవియెట్ యూనియన్ ఎంత తాపత్రయపడుతున్నా ఆ లక్ష్యం అందుకు సుముఖత్వం కనపరచడంలేదు తాష్కెంట్‌లో ఒప్పందం కుదుర్చుకోవడానికి ఇండియా, పాకిస్తాన్, సోవియట్ యూనియన్‌లను ప్రభావితం చేసిన అశక్తి యిదేనాచచ్చు.

ఈ విధంగా, ఆ మూడో దేశపు ప్రమాదకర ప్రభావం నుంచి పాకిస్తాన్‌కు విముక్తి కలిగించేందుకు తాష్కెంట్ ఒప్పందం దోహదం చేస్తుంది. భారత ఉపఖండంలో స్థిర శాంతికి శ్రీరామరక్షగా, ఇండియా, పాకిస్తాన్, సోవియెట్ యూనియన్ మధ్య సహకారం పెంపొందుతుంది. భారత, పాకిస్తాన్ దేశాల మధ్య ఉద్రిక్తత పెరిగి, సంఘర్షణకు దారితీయడం పాశ్చాత్య దేశాలకు కూడా ప్రయోజనకరంకాదు. అందుకే అవి కూడా తాష్కెంట్ ఒప్పందాన్ని హర్షించాయి. పాశ్చాత్య దేశాలలో అనేక భాగాలనికి పాకిస్తాన్‌తో సైనిక పొత్తులున్నాయి. కాని సోవియెట్ యూనియన్‌కు భారత, పాకిస్తానులలో ఏదేశంతోనూ సైనిక పొత్తులులేవు. అందుకే అది ఉభయదేశాలనూ సన్నిహిత పరచగలిగింది. తాష్కెంట్‌లో యీ ఒప్పందం కుదుర్చుకోవడంతో సోవియెట్ యూనియన్ ప్రతిష్ఠ ప్రాముఖ్యము హెచ్చాయి. సోవియెట్ మధ్యఆసియాలో తాష్కెంట్ వద్ద యీ ఒప్పందం జరగడం కూడా గణనీయమైన అంశమే

తాష్కెంట్ సమావేశాన్ని జయప్రదం చేయడంలో స్వర్గీయ ప్రధాని లాల్ బహాదుర్ శాస్త్రి వహించినపాత్రను ఆయన దేశీయులే బహుశా సరిగా అర్థం చేసుకున్నట్లులేదు. శాంతి అంటే తన కంత మక్కువో ఆయన ప్రెసిడెంట్ అయూబ్ ఖాన్‌కు నచ్చచెప్పారు. అయితే ప్రాతిపదిక సమస్యలపై తాను రాజీకి దిగినన్న అంశాన్ని గురించి కూడా ఆయన శ్రీ అయూబ్ ఖాన్‌కు స్పష్టం చేశారు. తోలిబాటి సమావేశంలోనే సోవియట్ ప్రధాని కోసిగిన్ పాకిస్తాన్ అధ్యక్షుడు అయూబ్ ఖాన్ యీ అంశాన్ని గుర్తించారు. అందుకే కాశ్మీర్ విషయమై విదేశాలు అలాగే ఉన్నా, ఉభయదేశాలనూ పీడిస్తున్న యితర సమస్యలను గురించి, చర్చజరిపి వాటిపై ఒక అంగీకారం కుదుర్చుకోవేందుకు శ్రీ అయూబ్ ఖాన్ ఒప్పుకున్నారు కాశ్మీర్ సమస్యను చర్చించి దానిపై ఒక అంగీకారానికి వస్తే తప్ప, యితర అంశాలపై చర్చకు సిద్ధపడనని పాకిస్తాన్ మొదట్లో ప్రకటించినా, మొత్తాన కనీ పించే ఉక్కుమనిషి భారతప్రధాని అందుకు సమ్మతించారని పాకిస్తాన్ గ్రహించింది. పాకిస్తాన్ ఈ అంశాన్ని గుర్తించడంతో తాష్కెంట్ సమావేశం జయప్రదం కాగలదన్న నమ్మకంఏర్పడింది.

"బలప్రయోగానికి దిగము" అన్నమాటని ఈ ప్రకటనలో చేర్చాలని స్వర్గీయ ప్రధాని లాల్ బహాదుర్ శాస్త్రి పట్టి పట్టబట్టారు. అతి ముఖ్యమైన ఈ పరతుకు పాకిస్తాన్ అంగీకరిస్తేనే ఒప్పు కాశ్మీర్ లో అతీలక్షమైన మూడు కరుపులనుండి భారతదళాల ఉపసంహరణకు జానంగీకరించేది లేదని ఆయన వృష్టంచేశారు. పాకిస్తాన్ అధ్యక్షులు కూడా భారత వాదంలోని వాస్తవ్యగ్రహించి, కొన్ని అంశాలపై భారత దేశంతోప్రాథమికశేధాలిప్రాయాలున్నా ఆ పరతుకు అంగీకరించి రాజనీతిజ్ఞతను ప్రదర్శించారు. కిజానికి కలకాలం అమలులో వుండే ఏ అంతర్జాతీయ ఒప్పందాన్నీ ఒక పక్షానికి విజయంగా గానీ, మరో పక్షానికి అపజయంగా గానీ అభివర్ణించలేము. భావి యుద్ధాలకు బీజాలు నాటే ఒప్పందాలు చరిత్రలో ఎన్నో ఉన్నాయి. కాని తాష్కెంట్ ఒప్పందం ఉభయదేశాలమధ్యా ఉద్రిక్తతను తొలగించి, శాంతిస్థాపనను సుసాధ్యంచేస్తుంది భారత-పాకిస్తాన్ దేశాల ఉమ్మడిలక్ష్యం యిదే. తుది ప్రకటనలోనే పేర్కొన్నట్లు భారత ఉపఖండంలోని 60కోట్ల ప్రజల సంక్షేమానికి ఈ ఒప్పందం శ్రీరామరక్షవంటిది.

(ఆకాశవాణి సౌజన్యంతో)

మనసు లేని మనువు

(శేష పేజీ తరువాయి)

పడి లేచింది. ముడుచుకొని పుస్తకంపలె పడుకున్నాడు చలిగాలి రివ్వున వీస్తోంది మనస్సు చివుక్కుమంది దువ్వటికప్పింది భర్తకు

నేనంత మూర్ఖంగా ప్రవర్తించాను. మధురంగా గడవవలసిన రేయిని చేదు విషంగా చేశాను. తనకు యిష్టం లేని పెళ్ళి జరిగింది. శాశ్వతమైన తర్వాత అతని ఆలిగా మారింది మంచైనా చెడ్డైనా, యిష్టముస్సా. లేకున్నా, అతని పాదాలనే నమ్మి బ్రతుకు సమ్మాలమైనా వ్రతశాలి అలా నమ్ముకుంటిభారతదేశ స్త్రీ.

వెలుగు పోతున్నది చీకటివస్తున్నది ఆలోచనా తరంగాలకు స్వస్తి పాక్యం పలికిన కృష్ణ నెమ్మదిగా ఇంటిదారి పట్టాడు.

ప్రక్కింటి సరంధామయ్యగారు ఇంట్లోంచి గబగబవచ్చి కృష్ణను తీసుకుని రిజాలో బయలుదేరాడు. కృష్ణ ఏదో అడుగలోయాడు. మాట్లాడవద్దని సైగ్జ చేసాడు సరంధామయ్య.

రజా గవర్నమెంటు హాస్పటల్ చేరింది. సరంధామయ్య వెనుక మంత్రముద్దునిలా వెళ్ళుతున్నాడు. కృష్ణ బెడ్ మీద చలనం లేకుండా. ఎలకు తెంచి తితోఉన్న రాధనుచూసి 'ఆ' అంటూ బెడ్ చేరి ఆమెనుదుటిపై చేయినేశాడు.

"కంగారుపడకు కృష్ణా! రజామోటరు సైకిలు గుద్దుకొనడం వలన రజాలో పడుతున్న మీ భార్యకు దుస్థితిపట్టింది కంగారు పడవలసిన పనిలేదని డాక్టరు చెప్పాడు.మనలోకంలో పడటానికిమరో వారం పడుతుందన్నారు. ఆ ప్రమాదం జరిగినపుడు నేను అక్కటనే వున్నాను మోటారు సైకిలు మీదపోయే వ్యక్తిని అరెస్టు చేశారు"గుక్క త్రిప్పుకొనకుండా చెప్పుకుపోతున్నాడు. సరంధామయ్య.

వారంరోజులుకూడా రాత్రింబగళ్ళు ఆమె తెంతకే కూర్చుంటి సేవలేయసాగాడు, తనను అంటిపెట్టుకుని సేవచేసే భర్తను తాను నిర్లక్ష్యంచేసి మహాపాపం వొడిగట్టుకున్నాను. అందుకే విధినాశిత విధించింది. మనిషికి కావలసింది. ప్రేమా అభిమానం, మాంగల్యంలేని మగువకు సంఘంలో స్థానంలేదు పుణ్యమూర్తి అయిన భర్తను అవమానించినందుకు కుంచించుకుపోయింది. రాధ భర్తను క్షమాభిక్ష అడుగాలని తలచి నిశ్చయించుకుంది.

రాధ గాయాలు పూర్తిగా మానిపోయాయి. బాహ్య గాయాలతోబాటు హృదయంలోని గాయం కూడా మానిపోయింది. ఇంకా నీరసంగా వుండటం వలన లేచి తిరుగుటలేదు. కృష్ణ సారింజరసం తెచ్చి ఆమెకు యిచ్చాడు. రాధ ఆలోచనలతో కళ్ళ నుండి అశ్రుధారలను కాలుస్తున్నది. అదృశ్యంగా చూసినా కృష్ణ ఆమె కన్నీరు తుడిచాడు.ధైర్యం చెప్పాడు. ఆ మె ను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు. అతన్ని అనుకుని కూర్చుంటి పడుస్తూ.

"ఛ అదేంటి అలా అయిపోయావ్ రేపట్నించి నువ్వు మామూలుగా తిరుగుతానని డాక్టరీ చెప్పాడుగా ఆ బట్టలు చూడు ఎలాగుందో శుభ్రంగా అడవేసుకోరాదూ బట్టలు కూడా మార్చుకో" కృష్ణ అడిగాడామెను,

"ఏమండీ! యీ అభాగినిని క్షమించండి. యీతప్పాలం మిమ్ములను అర్థం చేసుకోలేకపోయాను దేవుడిలాటి మిమ్ములను అవమానించి, అనుమానించినందుకు దైవం నాకిక్క విధించింది. పశ్చాత్తాపంతో నా మనస్సు కృంగిపోతోంది. మీ ఇష్టమొచ్చిన శిక్షవిధించండి. ప్రసన్నంగా స్వీకరిస్తాను" దీనకంఠంతో అందిరాధ కృష్ణకళ్లు మసలసుల మెరిపాయి. ఆలస్యమైనా నా రాధ నిజం గ్రహించిందని ఉప్పొంగిపోయాడు.ఆమె ముఖాన్ని దగ్గరకు తీసుకుని ముద్దాడాడు.

"వెదుక బోయిన తీగ"

— పులిపాక రాజేశ్వరి

"హీ పాత్రి!"

"హోటల్ పత్రి."

వణకుతున్న కాళ్ళతో గబగబా మెట్లు దిగేసింది మారుతి. గుప్పుమని వెలిగాయి లైట్లన్ని వెనక్కి తిరిగి చూసింది అతను అట్లాగే మెట్లమీద నిలబడి చూస్తున్నాడు. అతని ముఖంలోని భయోద్వేగాలని క్షణకాలం పరికించి గదిలోకి పరిగెత్తింది. అతను తన గదికి వెళ్ళి తాళం తీస్తున్న చప్పుడు తీలగా వినిపిస్తోంది. చల్లనిగాలి వేస్తున్నా చిరుచెమట పట్టేసింది గుండె టకటక కొట్టుకుంటోంది బుగ్గల్లోంచి వెచ్చని ఆవిరి వస్తోంది.

ఛీ మర్యాద తెలియని మనిషి. మరీ అంత కళ్ళు కనబడక పోవడమేమిటి? విసుక్కొంది. మరుక్షణంలోనే లైట్లు ఆరిపోవడము తను మేడ మీదనుంచి దిగివస్తూ అతనికి డాప్ ఇవ్వడమూ గుర్తుకు వచ్చి చిన్నగా నవ్వుకొంది. విత్తరగా చూస్తున్న అతని ముఖము తల్చుకొగానే మరింత నవ్వు వచ్చింది. పాపం! తను నాన్నగారితో చెబుతానను కొన్నాడు కాబోలు మెల్లిగా లేచి తలుపు తీసుకుని బయటకు వచ్చింది. అస్పష్టంగా ఉన్న వెన్నెలలో వచ్చని గడ్డిమీద పడి మెరుస్తున్న నీటి బిందువులు తళుక్కుమంటున్నాయి. నన్న జాజుల సుగంధము మైమరిపించింది. తెలియని ఊపాలతో సతమయిపోయింది మారుతి.

"ఏమండీ."

ఉలిక్కిపడి వెనుదిరిగింది. అతను తనవేపే గ్రుచ్చి చూస్తున్నాడు ఆశ్చర్యపడ్డ కళ్లు రెప్పలు వాలాయి.

"క్షమించండి పొరపాటయిపోయింది. ఏమనుకోకండి" అతను అడుగుతున్నాడు.

అతని కనుపాపతో బాటు గిరజాల జుట్టు కూడా విపరీతంగా చలిస్తోంది. వచ్చని అతని గుండెలపై యజ్ఞోపవీతం మెరుస్తోంది. స్నానానికి వెళ్తున్నాడు కాబోలు తెల్లని తువ్వాలు జాలిగా చూసింది. మారుతి మాట్లాడుదామని వోరు తెరిచే లోగానే అతను గిరుక్కున తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు.

"మారుతీ" అమ్మ పిలుస్తోంది.

వంటింట్లోకి నడిచింది. మారుతి పల్లునుంచి పెరుగు గిన్నె తీస్తున్న మారుతి వంటింటి కిటికీ నుంచి బయటకు చూసింది కిటికీలోంచి వన్నెని వెల్తురు వంపు దగ్గర పడుతోంది. అతను తన వేపే చూస్తు ఉండటము గమనించిన మారుతి కళ్ళల్లో ఎర్ర జీర ప్రాకిపోయింది. అక్కడినుంచి చివ్వున వచ్చేసింది.

"మొదట కనిపిక కొడ్డారు పిడవ చల్లబడకూడదు." రిచార్డు ఎక్కడినుంచో సన్నగా వినిపించింది మారుతికి.

ఛీఛీ వెధవలు "నిజంగానే కసుర కుంది" మారుతి.

"పాపం! ఆ నిరంజన్ చాల మంచి వాడే. బుద్ధిమంతుడిలాఉన్నాడు ముందు ఏ పోకిరి వాడో అనుకుని గది ఇవ్వనన్నాను" "అంటున్న నాన్నగారి మాటలను చెవులొగ్గి వింటూ కూర్చుంది. అతని పేరు నిరంజన్" అన్నమాట మనసు మూగగా పలకరించింది

"నిజమే నండి! అతని భోరణేమిటో, అతనేమిటో ఇంకొకరికోలో అక్కర్లేదు పంపుదగ్గరకి వచ్చినా తలవంచుకుని తనపని చేసుకు పోతాడు" అమ్మ వత్తాసు ఇచ్చింది.

అంతే అంతటిలో ఆ సంభాషణ ఆగిపోయింది.

"మారుతి మన స్తిమ్కంలో పంపు దగ్గర పనిచేస్తూ తమ ఇంటివేపు చూస్తున్న అతని మూర్తి క్షణకాలం గుర్తొచ్చింది. ఆనాటి సంఘటన చెబుదామనుకొని కూడా ఊరుకొంది పడుకో లోయేముందు.

మంచినీళ్లు తీసుకుని మేడమీదకి తండ్రి గదిలోకి నడిచింది. అతని గది ముందు నుంచి వెళ్తూ ఒకసారి తొంగిచూసింది. అతను కుర్చీలో కూర్చుని ఏదో ఆలో చిస్తున్నట్లేఉంది. కళ్ళమీద చేతులు వేసుకుని పడుకున్నాడు. మారుతి కిళ్లు ఒకసారి గదినంతా పరికించాయి. అతని గదంతా సామానుతో నిండిపోయింది. అతని మంచ మే గదిలో ముప్పావు భాగము ఆక్రమించుకుంది. అసలే అది ఉన్నవాటిల్లోకి చిన్నది. చిన్నట్రంకు ఒక బీరువా, బట్టల స్టాండ్, ఫాను, టేబుల్, కుర్చీ ఇంకా ఇంకా ఏవో ఉన్నాయి.

ఎవరక్కడ? కళ్ళ మీదనుంచి చేతులు తీసి తల ప్రక్కకు త్రిప్పి కేకేసాడు అతను.

గ్రుళ్ళపడి గబ గబా తండ్రి గది లోకి నడిచింది మారుతి. గాజులు ఘల్లుమన్నాయి. వచ్చే టప్పుడు అతను కిటికీ దగ్గర కూర్చుని ఆకాశంలోకి చూస్తున్నాడు.

* * *

చల్లని గాలి వీస్తోంది. మేఘాలు పరుగులు తీస్తున్నాయి. వాటిని తరుముతూ వాయుదేవుడు విలాసంగా వెంట పడుతున్నాడు. ఉండుండి మెరుపులు చీకటి నలుమూలలా అల్లుకుపోతోంది. బస్సుమిస్ అవగానే కాళ్ళు. వెళ్ళాడేసుకుంటూ చెట్టు దగ్గరకు చేరింది మారుతి. చిన్న చిన్న చినుకులు ప్రారంభమయాయి. సమిట పుస్తకాల మీదుగా నిండుగా కప్పుకుంది. చుట్టూ రా చూసింది. మార్వాడీ కొట్టుదగ్గర అరుగు మీద ఎవరూలేరు. గబ గబా నడిచింది అటుకేసి వర్షం పెద్దదయింది. మూలగా ఒదిగి నుంచుంది. చూడులలోంచి కారే నీరు చెంపల మీదుగా జారిపోతోంది. నలుగు రైదుగురు వరసగా షెడ్‌లోకి వచ్చి చేరారు. మారుతి ముడుచుకుపోతూ ప్రక్కనున్న వ్యక్తిని వరకాయించి చూసింది.

అతను- అతను నిరంజనే సందేహం లేదు. అతను తన వేపు చూడటం లేదు. బహుశ నిండా కప్పుకోవడంతో గుర్తుపట్టలేదేమో దగ్గుతెర వచ్చింది మారుతికి నిరంజన్ ప్రక్కకు తిరిగాడు. మారుతి చేతిలోకి పుస్తకం దగ్గు తెరకి ఆగలేక గభిక్కున క్రిందకి జారలోయి నిరంజనే చేతిలోకి వచ్చి కొంటిగా చూసింది మారుతిని.

"ఓ! మీరా!!" అతను పలకరించాడు

అవునన్నట్లుగా తల ఊపింది మారుతి కాసేపు అతను మాట్లాడలేదు.దూరంగా మాత్రం వెళ్ళి నుంచున్నాడు.

"వర్షం తగ్గేటట్టులేదు" ఎవరో అంటున్నారు.

ఎక్కడినుంచి వస్తున్నారు? నిరంజన్ ప్రశ్న కర్ణపుటాల్లోకి దూసుకు వెళ్ళింది

"కాలేజినుంచి, బస్ మిస్ అయింది" తన చేతిలోని పుస్తకాన్ని అందిచ్చాడు.

"థాంక్స్"

"నోమెన్షన్"

క్షణకాలం ఇద్దరి కళ్ళల్లో వెలుగులు విరిశాయి. నిన్న సాయంత్రం సమాగమం గుర్తుకు వచ్చింది మారుతికి. మొఖం త్రిప్పుకుని రోడ్ చివరగా చూసింది. వర్షపు జల్లు కొద్దిగాతగ్గింది. దూరంగా వస్తున్న టాక్సీని చప్పట్లు చరిచి పిలిచాడు నిరంజన్.

"అర్థంతరం లేకపోతే ఎక్కండి" నిరంజన్ అక్కడినుంచికదుల్తూఅన్నాడు

మిమాంసలో పడిపోయింది మారుతి చేతిట పడుతోంది. అది లేకపోతే ఇంకా ఎతపేపో నూట్లాడకుండా నడిచివచ్చింది

"మీరు ఏం చదువుతున్నారు? అతను ప్రశ్నించాడు."

బి. యస్. సి ఫైనలియర్.

మీరేమైనా చదువుతున్నారా?

"లేదు బ్యాంక్‌లో ఉద్యోగం చేస్తున్నాను. మీ ఇంట్లో గది దొరకకపోతే ఎలా ఉండేదో నేను క్రిందటి నెల జాయిన్ అయ్యాను. కాని మీరు "రూమ్" ఇచ్చేవరకూ చాల అవస్థ పడ్డాను. మీ యిలే దొరకకపోతే నేను ఉద్యోగంకూడా మానివెయవలసి వచ్చేదేమో" నిరంజన్ కృతజ్ఞతగా అన్నాడు

మారుతి చిరునవ్వు నవ్వింది. "నిజంగానే" "అదృష్టం అనుకోవాలి. ఆ గది అద్దెకి స్తారని మేము అనుకోలేదు. అయితే మీలాంటి వారికి అనిలు ఇవ్వకూడదని మా నాన్న పట్టుదల. మరి ఎలా ఇచ్చారో!"

నిరంజన్ మొఖం క్వళ్ళన్ మార్కులా అయిపోయింది. "మీ లాంటి వారంటే అత